

Försvarsutskottets betänkande

1978/79:5

med anledning av motion om decentraliserad beredskapslagring av olja

I motionen 1977/78:1031 av Gösta Andersson (c) och Arne Fransson (c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående en utbyggd decentraliserad beredskapslagring av olja vid lantbruk och företag som för sin verksamhet redan har en viss lagring av olja.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) och statens jordbruksnämnd.

Bakgrund

Sedan slutet av 1930-talet har det i vårt land funnits en beredskapslagring av oljor. Denna har sedan år 1958 byggts upp enligt särskilda oljelagringsprogram. Enligt dessa har lageruppbyggnaden för *krig* och *avspärrning* i huvudsak skett genom den tvångslagring som har ålagts oljehandeln och större förbrukare enligt lagen (1957:343, omtryckt 1977:939) om oljelagring m. m. Beredskapslager av olja skall den lagringsskyldige förvara i utrymmen inom riket som han äger eller förfogar över, på sätt som tillsynsmyndigheten – ÖEF – finner godtagbart. Alltsedan lagens tillkomst har föreskrivits att krigsreserven av drivmedel skall förvaras i bombskyddade utrymmen. Plats för sådant utrymme bestäms av ÖEF under beaktande av beredskapsbehoven. Någon motsvarande föreskrift har inte gällt för krigsreserven av eldningsolja, bl. a. därför att spridningen av lager till ett stort antal lagerhållare minskar sårbarheten under krig. För att anpassa lagringen till konsumtionen under avspärrning och krig kan ÖEF emellertid sedan början på 1970-talet direkt styra också lokaliseringen av lager för eldningsolja.

Sedan år 1973 har riksdagen vid några tillfällen beslutat att för s. k. *fredskriser* bygga upp särskilda beredskapslager av råolja och eldningsolja (prop. 1973:194, FöU 1973:27, rskr 1973:366; prop. 1974:85 bil. 9, FöU 1974:17, rskr 1974:142; prop. 1975:30, FöU 1975:15, rskr 1975:205; prop. 1976/77:74 bil. 2, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311). Denna lagring handhas av ÖEF.

Motionen

Motionärerna framhåller att svagheter med den nuvarande oljelagringen, med bl. a. stora oljedepåer insprängda i berg, inte har blivit tillräckligt analyserade. I krig, framhåller motionärerna, blir anläggningar av denna typ

särskilt utsatta. Risken för att stora kvantiteter olja går förlorade är uppenbar. Anläggandet av sådana dyrbara depåer ökar också lagringskostnaderna. En bättre metod att lagra olja vore att samhället tog initiativ till en ökad lagerhållning vid företag och lantbruk. Enligt motionärerna skulle man vinna flera fördelar med en sådan mera lokal och spridd lagring. Sårbarheten vid krig blir mindre. En omfattande investering i nya oljetankar skulle bidra till ökad efterfrågan på svenskt stål. Detta skulle ge en viss förbättring av det svåra sysselsättningsläget inom svensk stålindustri.

Remissyttrandena

ÖEF erinrar om att lagringen för fredskriser enligt oljelagringsprogrammet för perioden 1978–1984 till helt övervägande del skall bestå av råolja. Råoljelagren förläggs i anslutning till befintliga raffinaderier och måste, anser ÖEF, med hänsyn till de stora volymerna förvaras i bergtrum.

Även den beredskapslagring av färdiga produkter, som enligt gällande oljelagringsprogram skall genomföras av ÖEF, avses ske i bergrumsanläggningar. ÖEF uppger sig komma att beakta kravet på en lokalisering som är lämplig från beredskapssynpunkt.

Den tvångslagrade krigsreserven av olja har enligt ÖEF ett godtagbart skydd genom lagringen i bombsäkra bergrumsanläggningar och vad gäller eldningsoljan även genom spridning av lagren till många lagerhållare. Enligt ÖEF finns det ingen anledning att uppställa motsvarande krav på lagringens utformning för de lager som är avsedda för avspärningssituationer.

ÖEF vänder sig mot motionärernas uppfattning att lagring i bergtrum ökar lagringskostnaderna. Enligt ÖEF blir investeringskostnaderna för bergrumsanläggningar väsentligt lägre än motsvarande kostnad för ovanjordscisterner. Driftkostnaderna för bergrumslagring blir också lägre samtidigt som man får fördelar från miljösynpunkt.

ÖEF framhåller sammanfattningsvis att bergförlagda lagringsutrymmen, som hittills har byggts och som kommer att byggas under lagringsperioden 1978–1984, erbjuder fullgott skydd mot krigshandlingar. En sådan lagerutbyggnad är också ekonomiskt fördelaktig för samhället samtidigt som den medför de minsta nackdelarna från miljösynpunkt. Detta konstaterande står, anför ÖEF slutligen, inte i motsats till önskemålet i motionen om en ökad lagerhållning vid företag och lantbruk. En sådan lagring är fördelaktig från beredskapssynpunkt men bör enligt ÖEF:s mening ske på frivillighetens väg.

Statens jordbruksnämnd anser att en lokal och spridd lagring av olja i och för sig är förtjänstfull. Nämnden avstyrker dock att samhället tar särskilda initiativ till en ökad lagerhållning vid lantbruk.

Utskottet

Gällande principer för beredskapslagring av olja fastställdes genom riksdagens beslut år 1977 om oljelagringsprogrammet för perioden 1978–1984. De innebär bl. a. en fortsatt tvångslagring för krig och avspärning hos oljehandeln och större förbrukare samt en ökad statlig lagring främst av råolja för fredskriser. I detta sammanhang berördes också frågan om decentraliserad oljelagring inom jordbruket. I propositionen 1976/77:74 (bil. 2 s. 200) anförde föredragande statsrådet att det är värdefullt om enskilda konsumenter i ökad utsträckning kan lagra drivmedel och bränsle utöver beredskapslagrade kvantiteter i övrigt. Eftersom jordbrukets behov av beredskapslager av drivmedel avsågs bli tillgodosett inom ramen för den allmänna beredskapslagringen var han emellertid inte beredd att föreslå något ekonomiskt stöd för sådan lagring. Försvarsutskottet förklarade sig inte ha någon erinran mot de föreslagna principerna rörande ansvaret för lagringen (FöU 1976/77:13 s. 101). Riksdagen följde utskottet.

Utskottet anser att den oljelagring som sker enligt 1977 års oljelagringsprogram har en utformning som är väl anpassad för beredskapsbehoven. Det finns därför inte skäl att frånga principerna för detta program. En viss oljelagring hos lantbrukare och företagare är i och för sig värdefull men bör ske på frivillig väg och utan statligt stöd.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionen 1977/78:1031.

Stockholm den 7 november 1978

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Bengt Gustavsson (s), Erik Glimnér (c), Eric Holmqvist (s), Georg Pettersson (c), Gudrun Sundström (s), Roland Brännström (s), Hans Lindblad (fp), Karl-Erik Svartberg (s), Olle Aulin (m), Eric Hägelmark (fp) och Arne Remgård (fp).

